

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΙΝΙ - ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ "ΙΝΑΤΟΣ"

Η ΑΡΧΑΙΑ ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΑΡΚΑΔΩΝ

Δρ. ΑΝΤΩΝΗΣ ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ

Δρ. Αντώνιος Σπ. Βασιλάκης
Αρχαιολόγος

Η αρχαία κρητική πόλη των ΑΡΚΑΔΩΝ.

A. Αρχαιολογικές θέσεις γύρω από το χωριό Ίνι.

Το Ίνι είναι χωριό στο μέσο ανατολικό τμήμα της επαρχίας Μονοφατσίου του Νομού Ηρακλείου. Από το 1999 ανήκει διοικητικά στον Δήμο Αρκαλοχωρίου, του οποίου αποτελεί Δημοτικό Διαμέρισμα. Η πρώην - μέχρι το 1998- Κοινότητα Ινίου περιλάμβανε τα χωριά Ίνι, Μαχαιρά και Μοναστηράκι. Τα χωριά έχουν υψόμετρο 230 μ. και, όπως θα έχουμε την ευκαιρία να δείξουμε παρακάτω, στις τοποθεσίες του χωριού Κεφάλα, Ελληνικά, Αγκουτσακιά, Γούρνα, Πετροκεφάλια και αλλού, αλλά και στο κοντινό χωριό Βακιώτες, βρίσκονται μερικά από τα πιο σημαντικά ερείπια της αρχαίας πόλης των Αρκάδων ή Αρκαδίας των ελληνορωμαϊκών χρόνων.

B. Αναγνώριση και ταύτιση των αρχαίων ερειπίων της Αρκαδίας

Πολλοί είναι οι ερευνητές, ανάμεσα τους και ο γάλλος Πολ Φορ, που τοποθετούν το οικιστικό και/ή το πολιτικό κέντρο ή μια από τις πιο σημαντικές κώμες της αρχαίας πόλης των Αρκάδων στο ύψωμα Κεφάλα Ινίου¹, νότια από το χωριό (η πόλη φιλολογικά και μεταγενέστερα αναφέρεται και ως Αρκαδία² - εννοείται - χώρα). Την άποψη αυτή ακολουθεί ο Ιαν Σάντερς³, που αναφέρει και τη σχετική βιβλιογραφία, ενώ καταγράφει και τις προσωπικές του παρατηρήσεις από την επίσκεψη του τόπου.

Εικ. 1: Η Κεφάλα

Οι Πιέρ Ντικρέ και Ανρί φαν Εφαντέρ, που μελέτησαν και δημοσίευσαν μια σπουδαία επιγραφή, η οποία βρέθηκε στο Βαλανεΐον της πόλης και στην οποία θα αναφερθούμε παρακάτω, δέχονται επίσης ότι στο Ίνι βρισκόταν στα ρωμαϊκά χρόνια η θέση του πολιτικού κέντρου της αρχαίας Αρκαδίας⁴.

Το πολιτικό και διοικητικό κέντρο της πόλης και του Κοινού των Αρκάδων άλλοι ερευνητές (Ξανθουδίδης⁵, Αλμπερ⁶) τοποθετούσαν στον λόφο Προφήτη Ηλία στο χωριό Αφρατί, σήμερα στον Δήμο Βιάννου.

Εικ. 2: Επιγραφή Βαλανεΐου

Άλλοι πρώιμοι εξερευνητές, όπως ο περιηγητής ναύαρχος Τ.Α.Β.Σπραττ⁷, που έδωσε και την πρώτη περιγραφή των ερειπίων της πόλης, τοποθετούν στην Κεφάλα την αρχαία πόλη Ίνατο, αναγνωρίζοντας δήθεν ετυμολογική σχέση στα τοπωνύμια (Ίνι-Ίνατος). Ο ναύαρχος Σπραττ περιγράφει το υδραγωγείο της πόλης και αναφέρει κάποια ερείπια κτιρίων ρωμαϊκών χρόνων, καθώς και ερείπια μιας-δυο εκκλησιών δίπλα στο υδραγωγείο και πάνω στον λόφο και δίπλα στον ποταμό. Την άποψη του Σπραττ ακολουθεί και ο Πεντλέμπουρι⁸, ερμηνεύοντας τον Στράβωνα⁹.

Οι απόψεις του Ντόρο Λέβι¹⁰ και της Μαργαρίτας Γκουαρντούτσι¹¹ - τις οποίες και υιοθετούμε στην παρούσα εργασία - συνδέουν και τις δυο θέσεις (Αφρατί: Προφήτης Ηλίας και Ίνι: Κεφάλα) με την κεντρική κώμη της αρχαίας πόλης των Αρκάδων, η οποία πρέπει να ήταν οργανωμένη ομοσπονδιακά, όπως και άλλες πόλεις της Κρήτης, δηλαδή σε κώμες και αργότερα συγκροτήθηκε σε μια πολιτική και διοικητική οντότητα, το Κοινόν των Αρκάδων. Στην υστεροκλασική εποχή πιθανότατα εγκαταλείφθηκε ή αποδυναμώθηκε πληθυσμιακά η κεντρική κώμη πάνω στον λόφο Προφήτη Ηλία στο χωριό Αφρατί, όπου εγκαταστάθηκε ένα ελληνιστικό φρούριο. Τότε έγινε κεντρική για την πόλη των Αρκάδων η κώμη, που τα ερείπια της βρίσκονται πάνω στον λόφο Κεφάλα Ινίου και στα Ελληνικά, νότια, ανατολικά και δυτικά από αυτόν.

Κατά την άποψη μας, αυτό πρέπει να γίνει δεκτό, γιατί ο μεγάλος αριθμός των επιγραφών που βρέθηκαν στην περιοχή του Ινίου και χρονολογούνται στα ρωμαϊκά χρόνια (μέχρι και τον 2^ο αιώνα μ.Χ.), αλλά και η ποιότητα των ερειπίων και των άλλων ευρημάτων από το Ίνι δικαιολογούν με επάρκεια την ταύτιση αυτή¹³.

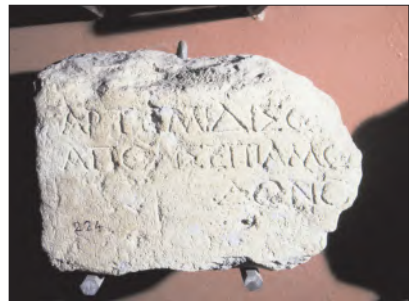
Εν των μεταξύ δεν φαίνεται να έχει επαρκή στήριξη η άποψη, διατυπωμένη από μερικούς ερευνητές, ότι η αρχαία πόλη Αρκαδία βρισκόταν στην ευρύτερη περιοχή του κεντρικού Ηρακλείου, κάπου γύρω από τα χωριά Μελιδοχώρι (που κάποιιοι το γράφουν και Μελισσοχώρι!), Δαμάνια (όχι Δαμάστα!) και Αρκάδι, όπου υπάρχουν εκτεταμένα ερείπια. Ουσιαστικά το μόνο επιχείρημα υπέρ αυτής της άποψης είναι το όνομα του χωριού Αρκάδι, που - υποτίθεται ότι - διατηρεί το όνομα της αρχαίας πόλης¹².

Στα επόμενα θα αναφερόμαστε στα ερείπια του Ινίου ως Ίνι: Αρκάδες και σε εκείνα του Αφρατιού ως Αφρατί-Αρκάδες, αφού πιστεύομε ότι πρόκειται για μια ενιαία πολιτική οντότητα.

Γ. Πόλις Αρκάδων, Αρκαδία χώρα, Κοινόν ή Ομοσπονδία Αρκάδων

Η ονομασία σχετίζεται με την Αρκαδία της Πελοποννήσου και οι γενεαλογίες ανέφεραν μια εγκατάσταση Αρκάδων¹⁴ από εκεί στην Κρήτη, κατά τους τελευταίους αιώνες της ύστερης εποχής του χαλκού. Ίσως πρέπει να προστεθούν και οι Αρκάδες στους πέντε λαούς νεαιτήρας της Κρήτης, δίπλα στους Πελασγούς, τους Ετεοκρήτες, τους Κύδωνες, τους Αχαιούς και τους Δωριείς που αναφέρονται στον Όμηρο. Κατά τον Άγγελο Χανιώτη, ο πληθυσμός που ήταν εγκαταστημένος στις κώμες των Αρκάδων συνδεόταν φυλετικά και ανήγε την καταγωγή τους την Πελοπόννησο.

Πάντως είναι διαπιστωμένο ότι οι κώμες αυτές ενωρίς ανέπτυξαν κοινούς θεσμούς, διέθεταν συνέλευση που έπαιρνε αποφάσεις για τα σπουδαιότερα ζητήματα και επίσης διέθεταν κοινό λατρευτικό κέντρο. Αυτό πρέπει να ήταν αρχικά, και μέχρι τα ελληνιστικά χρόνια, ο ναός της Άρτεμης στο Αφρατί:Αρκάδες¹⁵ και αργότερα ίσως το λατρευτικό σπήλαιο της Ειλειθυίας στην Ίνατο (Τσούτσουρα) και ένας ναός του Ασκληπιού στο Ίνι: Αρκάδες¹⁶.

Εικ.3: Επιγραφή στην Άρτεμη

Στη διοίκηση της πόλης και του κοινού των Αρκάδων υπήρχαν δυο ή τρεις (ή τέσσερις) κόσμοι, ως συλλογικό όργανο. Το κοινόν των Αρκάδων πρέπει να συγκροτήθηκε στον 5^ο αιώνα και εξακολούθησε να υφίσταται και στα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια¹⁷. Από την επιγραφή με τον κανονισμό των λουτρών στην κεντρική κώμη των Αρκάδων μαθαίνουμε και κάποια άλλα αξιώματα που υπήρχαν στην πόλη, όπως του οικονόμου και του γραμματέα των κόσμων που εδώ έχει το ίδιο όνομα, Πρατομήνιος, με τον πρωτόκοσμο¹⁸. Τα αξιώματα αυτά τα κατείχαν Έλληνες, γεγονός που δείχνει ότι στον 1^ο και 2^ο αιώνα μ.Χ. η πόλη των Αρκάδων ευημερούσε και προόδευε όσο τουλάχιστον και οι μεγάλες πόλεις Γόρτυνα, Λύττος και Χερσόνησος, όπου έχουν ανακαλυφθεί μεγάλης κλίμακας δημόσια έργα.

Βέβαια εδώ δεν έχει γίνει μέχρι το 2001 καμιά ανασκαφή μεγάλης κλίμακας για να επιβεβαιώσει και ανασκαφικώς τη σπουδαιότητα της πόλης. Στα 1995 έγινε μια σύντομη σωστική ανασκαφή στην Κεφάλα, όπου αποκαλύφθηκε μια υπόγεια επιχρισμένη δεξαμενή και στοά υδραγωγείου, από τη συνάδελφο Πόπη Γκαλανάκη.

Οι Αρκάδες αποτελούνταν από 5 ή 6 κώμες (αυτόνομες αγροτικές κοινότητες) που φαίνεται ότι είχαν μια χαλαρή ομοσπονδιακή διοικητική οργάνωση¹⁹ ήδη στα αρχαϊκά χρόνια, όπως δείχνει η διασπορά των νεκροταφείων και των οικιστικών καταλοίπων. Κατά την Αγγελική Λεμπέση οι οικισμοί της χώρας των Αρκάδων υπήχθησαν από την κλασική εποχή στη Λύκτο, όπως συνέβη και με τους αρχαϊκούς οικισμούς του οροπεδίου Λασυθίου. Αυτό το δεύτερο για το Λασύθι έχει βεβαιωθεί όχι όμως και η άποψη για τις κώμες των Αρκάδων. Αντίθετα, ο Άγγελος Χανιώτης υποστηρίζει ότι η αρχικά χαλαρή ομοσπονδία των Αρκάδων πήρε αργότερα τη μορφή ενιαίου κράτους, αλλά δεν είναι γνωστό πότε συνέβη αυτή η εξέλιξη. Η οργάνωση αυτή ήταν ανάλογη με της Λύττου, με την χώρα της οποίας συνορεύει από τα βόρεια, και διατηρήθηκε μέχρι και τα ρωμαϊκά χρόνια²⁰. Ανάλογη οργάνωση αναφέρεται ότι είχε η Πολυρρήνια στην περιοχή Κισάμου στη Δυτική Κρήτη.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, λόγω της εξαντλητικής ανασκαφής από τον Ντόρο Λέβι στα νεκροταφεία των Αρκάδων στο Αφρατί, το σύνολο των αγγείων της γεωμετρικής και αρχαϊκής εποχής που προήλθε από εκεί είναι το δεύτερο μεγάλο, ύστερα από εκείνο της Κνωσού, σύνολο στην Κρήτη της εποχής. Αρχικά το εργαστήριο αγγειογραφίας των Αρκάδων ήταν κάτω από

Εικ. 3: Αγαλματίδιο Αθηνάς

την επιρροή του κνωσιακού, αλλά στον 7^ο αιώνα το τοπικό εργαστήριο κάτω από την επίδραση του κορινθιακού δημιούργησε ένα ιδιότυπο ρυθμό αγγείων με τη μελανόμορφη τεχνική, που εδώ εφαρμόστηκε σε μεγαλόγραμμες μορφές²¹. Σημαντική ανάπτυξη είχε επίσης το τοπικό εργαστήριο χαλκοτεχνίας²² των Αρκάδων.

Την Αρκαδία χώρα της συγκροτούν τρεις λεκάνες ποταμών: του Μπαρίτη, του Κολοκύθη και του μέσου ρου του Αναποδάρη. Αναφέρονται αντίστοιχα τα ονόματα τριών πόλεων ή κωμών: Δαταλείς (ήταν ανεξάρτητη στα αρχαϊκά χρόνια και ταυτίζεται με τα ερείπια στον λόφο προφήτη Ηλία στο Αφρατί, και ήταν το ιδιαίτερο όνομα της κώμης παράλληλα με το Αρκάδες), Ολόπυξος και Φαραί. Αναφέρεται και μια κώμη και ιερό Έλατος στη δυτικό τμήμα της Αρκαδίας χώρας στα σύνορα με το Ρύτιον. Ακόμη περιλάμβανε στα νότια τη χώρα της αρχαίας πόλης Πριάνσου, η οποία μάλλον δεν ήταν ανεξάρτητη πόλη, μαζί με τη μαρτυρημένη από επιγραφές πόλη και το ιερό Είνατο/Ινατο (τον Τσούτσουρα), όπου το λατρευτικό σπήλαιο της Ειλείθειας Εινατίας, η οποία ήταν μάλλον το επίγειο της Αρκαδίας. Η Αρκαδία χώρα στα ανατολικά συνόρευε με τη Βιανναία χώρα (τη χώρα της Βιάννου/Βιέννου) που είχε κάποιο βαθμό εξάρτησης από την Ιεράπυτνα. Στα δυτικά συνόρευε με τη χώρα του Ρυτίου, η οποία ενωρίς προσαρτήθηκε από τη Γόρτυνα. Από τα βόρεια συνόρευε με τη Λυκτία χώρα.

Δ. Ιστορική εξέλιξη της πόλης μέσα από τις επιγραφές.

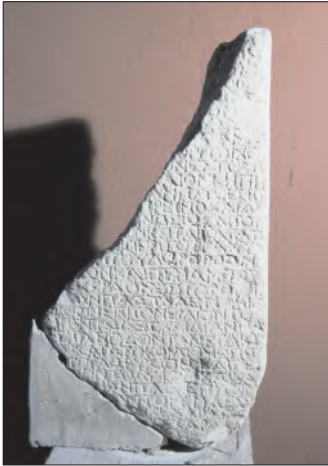
Αναγκαία είναι η ιστορική παρουσίαση της πόλης των Αρκάδων μέσα από τις πολλές επιγραφές. Οι επιγραφές που αναφέρουν ή σχετίζονται με την πόλη των Αρκάδων έχουν βρεθεί σε διάφορα σημερινά χωριά της Αρκαδίας χώρας (οι περισσότερες στο Ίνι): από το Αφρατί, την Έμπαρο, το Καραβάδω, τους Κασάνους, την Παναγιά, τον Μαχαιρά, τους Βακιώτες, τον Νιπηδητό και τα Ρουσοχώρια. Μια πολύ ενδιαφέρουσα επιγραφή βρέθηκε ανάμεσα στο Ίνι και τους Βακιώτες.

Χρονολογείται γύρω στο 150 π.Χ. και αναφέρει μια αποστολή Ιεραπυτνίων με σκοπό την

ανανέωση της φιλίας της πόλης τους «προς τε το κοινόν και την πόλιν των Αρκάδων». Η επιγραφή αυτή ενίσχυσε ουσιαστικά την άποψη ότι εδώ βρισκόταν η πόλη και το πολιτικό κέντρο του κοινού των Αρκάδων.

Εικ. 4: Επιγραφή της συνθήκης Αρκάδων Ιεραπυτνίων 150π.χ. όψη Α

Εικ. 5: Επιγραφή της συνθήκης
Αρκάδων Ιεραρυτινίων 150π.χ.
όψη Β

Μια άλλη επιγραφή που βρέθηκε στο Αφρατί δίνει το όνομα μιας κώμης του Κοινού των Αρκάδων, τους Δαταλείς. Η επιγραφή αυτή χρονολογείται στο τέλος του βου αιώνα και αρχίζει με τη φράση: «Θεοί, έφαδε Δαταλεύσι και εσπένσαμες πόλις». Το όνομα Δαταλείς αναγράφεται και σε άλλη επιγραφή. Ήταν στα αρχαϊκά χρόνια το όνομα μια κώμης, που βρισκόταν στον λόφο Προφήτη Ηλία στο Αφρατί. Το όνομα διατήρησε αργότερα η κώμη παράλληλα με το γενικότερο εθνικό όνομα Αρκάδες.

Η πόλη των Αρκάδων το 201 π.Χ. υπόγραψε συνθήκη ασυλίας με τους Τήιους (την πόλη Τέω της Μικράς Ασίας). Τη συνθήκη αυτή ανανέωσε το 170 π.Χ. Λίγο πριν από το 200 π.Χ. συνάπτει την πρώτη της συνθήκη με τη γειτονική Ιεράπυτνα. Με τη συνθήκη αυτή θεσπίστηκε το δικαίωμα των πολιτών της καθεμιάς να εξαγουν προϊόντα, και κυρίως σιτάρι, χωρίς πληρωμή δασμών.

Τον 2° αι. π.Χ. η πόλη συνήψε συνθήκη ισοπολιτείας με την Ιεράπυτνα. Στα πλαίσια αυτής της ισοπολιτείας, οι Αρκάδες υπογράφουν τη συνθήκη Γόρτυνας – Μιλήτου μαζί με τους Λυκτίους. Ακόμη επειδή η Ιεράπυτνα είχε πλεόνασμα ακτημόνων, εγκατέστησε αρκετούς από αυτούς σε εδάφη των Αρκάδων και της Πριάνσου.

Το 183 π.Χ. το όνομα της πόλης των Αρκάδων εμφανίζεται στη συνθήκη των Κρητικών πόλεων με τον Ευμενή Β΄ της Περγάμου.

Από τους αρχαίους συγγραφείς ο Πολύβιος αναφέρει ότι στον πόλεμο της Κνωσού με τη Λύκτο το 221, οι Αρκάδες ήταν μια από τις πρώτες πόλεις που εγκαταλείψανε την Κνωσό και συνασπίστηκαν με τη Λύκτο. Ένα ανέκδοτο, που αναφέρουν ο Σενέκας και ο Πλίνιος, ότι δήθεν τα ποτάμια των Αρκάδων στέρεψαν όταν ερημώθηκε η πόλη και ξαναέτρεξαν όταν άρχισε πάλι να καλλιεργείται και να κατοικείται η περιοχή της, ίσως δηλώνει κάποια καταστροφή ανάλογη με της συμμάχου της Λύττου.

Εικ. 6: Μαρμάρινη
παραστάδα

Στα ρωμαϊκά χρόνια η πόλη παρουσίασε οικοδομική άνθηση και οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, όπως η Λύττος και η Ιεράπυτνα²³. Τα δημόσια έργα: δημόσια λουτρά (βαλανείον), καμπυλόγραμμο αψιδωτό δημόσιο οικοδόμημα, αψιδωτά κτίσματα, υδραγωγεία και δεξαμενές, αρχιτεκτονικά μέλη δημόσιων οικοδομημάτων και πολλές επιγραφές που έχουν βρεθεί ή/και υπάρχουν και είναι ορατά στο Ίνι: Αρκάδες δικαιολογούν αρκετά αυτήν την εκτίμηση.

Οι Έλληνες γεωγράφοι δεν αναφέρουν την πόλη Αρκάδες άμεσα. Αλλά ο Στέφανος Βυζάντιος σημειώνει ότι ο Ξενίων στα «Κρητικά» του την αναφέρει «Αρκάδες, πόλις Κρήτης» ενώ ο Δημήτριος αναφέρει «ουκ Αρκάδας την πόλιν, αλλ' Αρκαδιαν φησίν».

Οι Αρχαίοι συγγραφείς Σενέκας και Πλίνιος αναφέρουν την πόλη ως Arcadia. Η Tabula Peutingeriana την αναφέρει Arcade. Ο Ιεροκλής την αναφέρει Αρκαδία. Οι Notitiae Episcoporum την αναφέρουν Αρκαδία και Αρκάδη²⁴.

Ε. Επισκοπή Αρκαδίας και επισκοπική βασιλική

Το όνομα της αρχαίας πόλης επιβίωσε στο όνομα της επισκοπής Αρκαδίας. Στα μέσα Βυζαντινά Χρόνια επισκοπικός ναός της ήταν ο ναός της Παναγίας στη Μικρή Επισκοπή, κοντά στο χωριό Πάρτιρα του Δήμου Αρκαλοχωρίου. Η έδρα της επισκοπής Αρκαδίας στην Τουρκοκρατία μεταφέρθηκε στη Μονή Επανωσήφη και αργότερα στο κεφαλοχώρι Άγιο Δέκα Γόρτυνας. Σήμερα ως Μητρόπολη Γορτύνης και Αρκαδίας εδρεύει στην μικρή πόλη Μοίρες.

Η τύχη το 'φέρει να είμαστε εμείς οι ανασκαφείς της αρχαίας επισκοπικής βασιλικής της Αρκαδίας. Το 2001 ύστερα από λαθροσκαφή σε κυκλικό ερείπιο στη θέση Ελληνικά στην ανατολική ρίζα της Κεφάλας, στο λιόφυτο του κ. Δημήτρη Μπαριτάκη, η ΚΓ' ΕΠΚΑ ανέλαβε με τον συγγραφέα του παρόντος τεύχους τη σωστική ανασκαφή, με το μόνιμο συνεργείο των εργατών της ΚΓ' ΕΠΚΑ. Η ανασκαφή συνεχίστηκε για μια ακόμη περίοδο το 2002 με χρηματοδότηση από τον Δήμο Αρκαλοχωρίου και την 13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, στην αρμοδιότητα της οποίας κατά το νόμο υπάγεται ως μνημείο. Τη διεύθυνση της ανασκαφής έχει ο συγγραφέας του τεύχους αυτού μέχρι σήμερα με έγκριση του Προϊσταμένου της 13ης ΕΒΑ Δρ Ιωάννη Βολανάκη. Στην ανασκαφή συμμετείχαν οι αρχαιολόγοι κ.κ. Πάρης Επιτροπάκης της 13ης ΕΒΑ και Μανόλης Κοσμάδακης.

Ευχαριστώ όλους τους συνεργάτες μου, αρχαιολόγους και τεχνίτες. Ιδιαίτερα ευχαριστώ το δήμαρχο Αρκαλοχωρίου Χαράλαμπο Γιαννόπουλο για τη συμπαράσταση του, και τον τότε προϊστάμενο της 13ης ΕΒΑ συνάδελφο και φίλο κ. Μιχάλη Ανδριανάκη που μου ανέθεσε τη διεύθυνση της ανασκαφής.

Εικ. 7: Μαρμάρινο θωράκιο

Η βασιλική ήταν τρίκλιτη, με τοίχους και πεσσούς που χωρίζουν τα κλίτη, με ημικυκλική αψίδα και πάτωμα από τετράγωνα λίθινα και κεραμικές πλάκες. Αποκαλύφθηκε το ιερό Βήμα, η βάση του κιβωρίου της Τραπέζας και μαρμάρινα θραυσμένα θωράκια του φράγματος του πρεσβυτερίου κοσμημένα με ανάγλυφους σταυρούς. Τμήματα μαρμάρινων κιονίσκων, πώρινος αμφικίονας, μαρμάρινα και πώρινα κιονόκρανα και βάσεις κιόνων, αρχαίες επιγραφές σε δεύτερη χρήση και άλλα αρχιτεκτονικά μέλη συλλέχθηκαν. Νότια από τη βάση της Τραπέζας βρέθηκε ορθογώνιος κτιστός τάφος με ακτέριστη ταφή.

Με δοκιμαστικές τομές σε όλο τον αγρό εξακριβώθηκαν τα όρια και οι διαστάσεις του οικοδομήματος (μήκος 32 μ., πλάτος 18 μ.). Η ολοκλήρωση της ανασκαφής θα γίνει από την 13η ΕΒΑ. Το οικοδόμημα, που χρονολογείται στον 6ο αι. μ.Χ., ταυτίζεται με τη βασιλική της ιστορικής επισκοπής της πόλης Αρκαδίας, που τα εκτεταμένα ερείπια της είναι ορατά στην περιοχή.

Ζ. Νομίσματα

Η πόλη είναι γνωστή και από τα νομίσματα της, που αρχίζει να τα κόβει στα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ. Ο Σβορώνος περιγράφει και εικονίζει επτά νομίσματα σε δύο κύριους τύπους: ο πρώτος τύπος είχε στην κύρια όψη την κεφαλή του Δία Άμμωνα που κοιτάζει δεξιά και στην πίσω όψη την Αθηνά Παλλάδα και τη λέξη ΑΡΚΑΔΩΝ σε δύο ομάδες γραμμάτων. Ο δεύτερος τύπος έχει στην πρόσθια όψη την κεφαλή της Αθηνάς, ενώ στην οπίσθια όψη τον Δία κεραυνοφόρο γυμνό και την επιγραφή με τέσσερα γράμματα ΑΡΚΑ²⁵.

Εικ. 8: Νομίσματα

Η. Περισυλλογές αρχαίων μέχρι το 1999.

Ενδιαφέροντα σποραδικά αρχαία έχουν βρεθεί και παραδοθεί στο Μουσείο Ηρακλείου κατά καιρούς στη περιοχή του χωριού Ίνι:

Το 1953²⁶ αναφέρεται χρυσό δακτυλίδι με δακτυλιόλιθο ρωμαϊκών χρόνων που φέρει παράσταση μιας γυμνής γυναικείας μορφής.

Το 1959²⁷ αναφέρεται τάφος των ρωμαϊκών χρόνων στη θέση Αγκουτσακιά, κτισμένος με πελεκητές πέτρες στον οποίο βρέθηκαν οξυύθμενος αμφορέας και δακρυδόχα αγγεία. Άλλα ευρήματα ήταν 4 χάλκινα νομίσματα (τρία ρωμαϊκά και ένα βυζαντινό) και ένα αργυρό του Βεσπασιανού από τη θέση Ελληνικά²⁸.

Πολύ σημαντικό εύρημα είναι η επιγραφή που αναφέρεται στον Ασκληπιό²⁹ γιατί ενισχύει την άποψη ότι στην πόλη υπήρχε πιθανότατα ναός θεού Ασκληπιού, που η θέση του δεν έχει ταυτιστεί με ακρίβεια. Προς τιμήν του τελούνταν γιορτή, τα Ασκληπιεία, και η λατρεία του θεού είχε μεγάλη σπουδαιότητα.

Σημαντικό ήταν το πήλινο ειδώλιο γυναίκας με μακρύ ιμάτιο που προβάλλει το ένα χέρι στο οποίο κρατάει δυσδιάκριτο αντικείμενο³⁰, που βρέθηκε στον δρόμο από το Ίνι στους Βακιώτες.

Την ύπαρξη μιας αγροικίας ρωμαϊκών χρόνων σημαίνει η ανακάλυψη ενός λίθου ελαιοτριβείου και ενός άλλου μεγάλου λίθου με μορφή κίονα, στη θέση Γούρνα ή Πετροκεφάλια³¹.

Μια επιγραφή στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου (Αριθμός Ευρετηρίου 346) προέρχεται από ό,τι φαίνεται να ήταν ένα συγκρότημα λουτρών³² στα ανατολικά του λόφου Κεφάλα, στον αγρό του Κωνσταντίνου Ιωάννου Πετράκη, τρία χιλιόμετρα από το χωριό, κοντά στον περιφερειακό αγροτικό δρόμο. Η επιγραφή αυτή έχει μεγάλο ενδιαφέρον γιατί θέτει έναν κανονισμό λειτουργίας των δημόσιων λουτρών (του Βαλανείου), σε διαφορετικές ώρες για τους άνδρες και τις γυναίκες και γιατί μας πληροφορεί για τα δημόσια αξιώματα που υπήρχαν στην πόλη.

Εικ. 10: Παλιό φράγμα

Στην περιοχή γύρω από το Ίνι έχουν βρεθεί κατά καιρούς και άλλες επιγραφές³³. Ο συνολικός αριθμός τους υπερβαίνει τις δέκα.

Τη θέση της πόλης Αρκάδες επαινούν ο Θεόφραστος και ο Πλίνιος για τις πηγές της³⁴. Η παράδοση αυτή δικαιώνεται, κατά τον Ίαν Σάντερς με την παρουσία της πλούσιας πηγής δίπλα στην εκκλησία Ζωοδόχο Πηγή, στη θέση του παλιού σημερινού μικρού φράγματος, αλλά και με τον νερόμυλο στα ανατολικά της Κεφάλας, ενώ και τα ερείπια των αρχαίων υδραγωγείων και των αρχαίων λουτρών, σήμερα όχι και σε πολύ καλή κατάσταση, αλλά πριν από 30 χρόνια ήταν εντυπωσιακά, όπως δείχνουν οι φωτογραφίες της εποχής³⁵.

Εικ. 9: Επιγραφή μισθοδοσίας και σκευών

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ¹ Paul Faure, «La Crete aux Cent Villes», *Κρητικά Χρονικά* 13(1959), σ. 194.
- ² *Σενέκας, Πλίνιος, Ιεροκλής* (Συνέκδημος) και *Notitiae Espiscopatuum*.
- ³ Ian Sanders, *Roman Crete* σ. 151 (London 1978).
- ⁴ Ducrey-H.van Effenterre, «Un règlement d'époque romaine sur les bains d'Arcades» *Κρητικά Χρονικά* 25 (1973), σ. 281.
- ⁵ Λήμμα Ίνι στο Λεξικό Ελευθερουδάκη.
- ⁶ ΑΙΑ, 11 (1896),σ.585-6.Το 1983 ο υπογράφων είχε υιοθετήσει επίσης αυτήν την άποψη,
Βλ. Αντώνης Σ. Βασιλάκης, «Αρκάδες-Αρκαδία, Η αρχαία ελληνική πόλη στο Αφρατί Πεδιάδας», Λύκτος τ. 1^ος (Ηράκλειο 1983).
- ⁷ Τ.Α.Β. Spratt, *Travels and Researches in Crete*, Λονδίνο 1865,vol. I, σ.304.
- ⁸ J.D.S. Pendlebury, *The Archaeology of Crete*, an Introduction, London 1939,σ. 374.
- ⁹ Στράβωνος, Γεωγραφικά 10, IV, 12
- ¹⁰ Doro Levi, *Arcades*, Annuario della Scuola Archeologica di Atene,10-12(19310, σ. 15 κ.ε.
- ¹¹ Marguerita Guarducci, *Historia* 1932, σσ. 588-590.
- ¹² Νικολάου Ζερβογιάννη, «Τα νομίσματα των αρχαίων πόλεων της Κρήτης», σ. 313-314, *Αμάλθεια* (Ανάτυπο) Άγιος Νικόλαος 1981
- ¹³ Με την ταύτιση αυτή συμφωνούν και οι Ντικρέ και Φαν Εφαντέρ, ό. π. (4).
- ¹⁴ Άγγελος Χανιώτης, “Κλασική και Ελληνιστική Κρήτη” στο *Κρήτη: Ιστορία και Πολιτισμός Α*, σ.σ. 179, 189 (Ηράκλειο 1987).
- ¹⁵ Ο. π. (11), σ. 272.
- ¹⁶ *Κρητικά Χρονικά* 10 (1956), σ. 420. Ακόμη ΙC. IV. 20.
- ¹⁷ Ο. π. (11), σ. 254.
- ¹⁸ Ο. π. (4), σ. 283. Ωστόσο ο Α. Χ. δεν αναφέρει το αξίωμα του οικονόμου.
- ¹⁹ Πανεπιστήμιο Κρήτης (επιμέλεια Νικόλας Φαράκλας), *Οι Επικράτειες των Αρχαίων πόλεων της Κρήτης*, σσ. Ρέθυμνο 1998
- ²⁰ Άγγελική Λεμπέση, “Κρητών Πολιτεία”, στο *Κρήτη: Ιστορία και Πολιτισμός Α*, σ. 143 (Ηράκλειο 1987)
- ²¹ Αντώνης Σ. Βασιλάκης, «Αρκάδες-Αρκαδία, Η αρχαία ελληνική πόλη στο Αφρατί Πεδιάδας», *Λύκτος* τ. 1^ος (Ηράκλειο 1983). Ακόμη ό.π. (11), σσ. 158-9
- ²² Άγγελική Λεμπέση, *Το Ιερό του Ερμή και της Αφροδίτης στη Σύμη Βιάννου*, (Αθήνα 1985). Ακόμη ό.π. (14) και (15).
- ²³ Τσουγκαράκης, «Ρωμαϊκή Κρήτη» στο *Κρήτη-Ιστορία και Πολιτισμός Α*, 303 (Ηράκλειο 7).
- ²⁴ Ο. π. (16), 114-115.
- ²⁵ Svoronos, *Numismatique de la Crete Ancienne*, Α', σ. 25-27
- ²⁶ *Κρητικά Χρονικά* 10 (1956), 421.
- ²⁷ *Κρητικά Χρονικά* 13 (1959), 387.
- ²⁸ *Κρητικά Χρονικά* 19 (1965), 291.
- ²⁹ Ο. π. (16).
- ³⁰ Ο. π. (16)
- ³¹ Ο. π. (27)
- ³² Ο. π. (4), 281-290.
- ³³ Viviers Did., *BCH* 118 (1994, 229 κ.ε.
- ³⁴ IC.I. V. Praef.
- ³⁵ Ο. π. (12).

